

„Scrisori persane” e literatură, dar și un tratat despre societatea omenească. Montesquieu a pus o lupă uriașă deasupra societății și a început să ne studieze: cine suntem cu adevărat, cât de prefăcuți și cât de doritori de a crede că fiecare dintre noi are dreptate, iar ceilalți nu. În curând se vor împlini 300 de ani de când Montesquieu a scris „Scrisori persane”. Între timp, unele lucruri s-au schimbat sau au dispărut, altele au rămas la fel... Doi persani, Rica și Usbec, ajung la Paris și în alte orașe europene, într-o lume total diferită de a lor, cu alte norme de moralitate în societate, cu alte concepții despre viață, despre familie, despre cultele religioase și slujitorii lor. Cei doi persani merg la Paris, un oraș

„...mare cât Ispahanul. Casele sunt atât de înalte încât ți-ar veni să juri că trăiesc în ele numai astrologi. [...] Eu, care nu-s făcut pentru acest fel de viață și care umblu adesea fără să-mi ies din pas, mă înfurii uneori ca un creștin; căci, hai să zicem, mă las stropit din creștet până în tălpi, dar nu pot ierta înghiontelile ce le înghit regulat.”

cu gândul de a căuta perfecțiunea în orice:

“Rica și cu mine suntem poate printre cei dintâi persani pe care dorința de cunoaștere i-a îndemnat să plece din țara lor, renunțând la dulceața unei vieți tihnite ca să caute cu sârguință înțelepciunea.”

Rica și Usbec au lăsat în țara lor o lume care nu seamănă deloc cu cea pe care au găsit-o în Europa. Chiar dragostea dintre ei și mai multele lor soții e altceva decât aceea pe care o știu europenii.

Fatma, o membră a haremului lui Usbec, nefericită pentru plecarea departe a iubitului:

„Ce-ai fi vrut să devina o femeie care te iubește, care se obișnuise să te țină în brațe, care nu se ocupase decât de grija de a-ți da dovezi de dragoste; liberă prin naștere, sclavă prin violența iubirii ei? De ce nu pot să exprim ce simt pentru tine? Și cum de simt atât de bine ceea ce nu pot exprima? În aceste clipe, Usbec, aș da □ întreaga lume pentru o singură sărutare de-a □ ta.”

Montesquieu surprinde în opera sa multe aspecte ale vieții și societății, inteligent transpuse în mirarea permanentă a celor doi călători care văd și aud lucruri nebănuite pentru ei, obișnuite pentru noi. Până la urmă, locul perfect pe Pământ nu există. Peste tot sunt și bune și rele. Să ne gândim, măcar în treacăt, la eunuci și la dramele lor...

„ Când primul meu stăpân își făuri planul crud de a-mi încredința femeile sale și mă obligă prin făgăduieli întărite de mii de amenințări să mă despart pentru totdeauna de mine însumi, [...] mă gândeam să-mi sacrific pasiunile pentru liniște și bogăție. Minte mea nechibzuită mă făcu să văd răsplata și nu ceea ce pierdeam. Speram să scap de neajunsurile iubirii, nefiind în stare să o satisfac. [...] mă găsi înconjurat de ispite, care mă răscoleau fără încetare.”

„Să mă despart de mine însumi...”

Poate fi ceva mai trist pe lume?...

Pe la 1700, când a fost scrisă cartea, segregarea rasială era o prezență obișnuită. Totuși, în 300 de ani urme nefirești în conștiința publică au rămas și azi...Usbec către soția lui, Zachi

„Aflu că ai fost găsită singură cu Nadir, eunucul alb, care va plăti cu capul necredința și perfidia. Cum de te-ai pierdut atâta încât să uiți că n-ai voie să primești în camera ta un eunuc alb, câtă vreme ai negri puși să te servească?”

Și atunci, dar și acum lumea se conduce prin politică și prin religie:

„ Există un vrăjitor mai mare decât regele. Acesta e Papa. Și ca să-l țină mereu în frâu □ și să

nu-și piardă obișnuința credinței, îi dă [regelui] din când în când, pentru exerciții, anumite articole de credință. Acum doi ani i-a trimis o scrisoare mare numită „Constituție”.

Dacă tot am amintit de „cartea care vine din cer”, să vedem ce spune Montesquieu despre Dumnezeu, religie, credincioși și autorii cărților sfinte:

Despre Dumnezeu:

„Deși poate vedea tot, nu se slujește totdeauna de această facultate. De obicei îi lasă creaturii facultatea de a acționa, ca să-i rămână aceea de a merita sau a nu merita. Astfel, alege ceea ce trebuie să se întâmple din numărul de lucruri posibile, stabilind prin hotărârile Sale determinările viitoare ale spiritelor și lipsindu-le de puterea pe care le-o dăduse de a acționa sau nu.”

O idee asemănătoare am găsit și în „Jurnalul fericirii” a lui Nicolae Steinhardt, care preia această interesantă idee de la Simone Weil:

„Dumnezeu, zice ea, de aceea „se retrage” în chip absolut, ca să ne îngăduie a ființa (altminteri prezența Lui ar fi echivalentă cu anihilarea noastră), ca să ne lase o desăvârșită libertate și să asigure merit (ori mai bine zis sens) deplin îndrăznețului nostru act de credință.”

Despre religii:

„Religia ebraică e un vechi trunchi care a născut două ramuri ce au acoperit tot Pământul: mahomedanismul și creștinismul; sau, e mai degrabă o mamă care născut două fete, iar acestea au acoperit-o de răni; căci în materie de religie, cele mai apropiate sunt cele dușmane. Dar oricât de rău a fost tratată, ea nu încetează să se laude că le-a adus pe lume. Se servește și de una și de alta ca să cuprindă lumea întregă, în timp ce, pe de altă parte, bătrânețea ei venerabilă îmbrățișează toate timpurile. Evreii se cred, deci, izvorul oricărei cucernicii și originea oricărei religii. Pe noi, dimpotrivă, ne privesc ca pe niște eretici care și-au schimbat legea sau mai degrabă ca pe niște evrei nesupuși.”

Despre credincioși și atei:

"Curtenii, militarii, chiar femeile se ridică împotriva clericilor, cerându-le să dovedească ceea ce sunt hotărâți să nu creadă.[...] Nu sunt mai hotărâți în necredință decât în credință. Trăiesc într-un continuu flux și reflux care-i poartă fără încetare într-un sens sau altul."

Despre autorii cărților sfinte:

"Autorii aceștia, n-au căutat în Scriptură ceea ce trebuie să credem, ci ceea ce credeau ei. N-au privit-o deloc ca pe o carte unde se află dogmele pe care trebuiau să le primescă, ci ca pe o lucrare care va putea da prestigiu propriilor lor idei. "

Despre știință și teologie:

"Aici oamenii se prăpădesc după știință, dar nu știu chiar dacă-s așa de savanți. Cel care se îndoiește ca filozof de toate nu îndrăznește să nege nimic ca teolog."

Îndemnul lui Ion Heliade Rădulescu („Scrieți băieți orice, numai scrieți”) apare la Montesquieu într-o altă formă, dar aceeași în esență.

"Se pare că, în înțelepciunea ei, natura a avut grijă ca prostiile oamenilor să fie trecătoare, dar cărțile le immortalizează. [...] proștii vor ca posteritatea să afle că ei au trăit și să știe pentru totdeauna că au fost proști."

Autorul ne reamintește, cu multă subtilitate, în ce lume urâtă (de fapt urâtită...) am trăit și trăim:

"...pot să te asigur, n-a existat niciodată o împărăție în care să fie atâtea războaie civile ca în aceea a lui Cristos. În Spania și în Italia sunt anumiți derviși care nu știu de glumă și care îi ard pe oameni ca pe niște paie. [...] Fericită e țara locuită de fiii Profetului! Asemenea triste întâmplări sunt necunoscute acolo. Sfânta religie pe care au adus-o îngerii, se apără prin însuși adevărul ei. N-are nevoie de aceste mijloace violente ca să se mențină."

Citind această carte, nu poți să nu te întrebi dacă suntem oare cu adevărat conștienți de lumea ciudată în care trăim.

La Moscova:

"Când un străin intră în casă, soțul i-o prezintă pe nevastă-sa și străinul o sărută. Lucrul acesta trece drept o cinste făcută soțului. În pofida faptului că părinții, în contractul de căsătorie al fiicelor lor stabilesc că soțul nu le va biciui, nu-ți vine să crezi cât de mult le place femeilor din Moscova să fie bătute. Ele nu pot crede că stăpânesc inima soțului lor dacă acesta nu le bate cum trebuie."

La Paris:

„Un soț care ar vrea ca soția să-i aparțină numai lui ar fi privit ca un tulburător al bucuriei publice, ca un nesocotit care ar vrea să se desfete de lumina soarelui înlăturându-i pe ceilalți oameni. Aici, un soț care-și iubește soția este un bărbat într-adevăr lipsit de merite încât nu se poate face iubit de o alta."

Mai mult decât atât, francezii

„ cred că a jura unei femei dragoste veșnică e tot atât de ridicol ca a susține că vei fi mereu sănătos, sau că vei fi întotdeauna fericit."

La Veneția:

„Desfrânații de aici întrețin un nesfârșit număr de femei ușoare, iar credincioșii un infinit număr de preoți."

Montesquieu știe să fie un mucalit simpatic. Despre farmaciile din Veneția spune:

„Aici oamenii nu mor decât subit, altfel moartea nu și-ar putea exercita puterea, pentru că la toate colțurile se găsesc oameni care au leacuri ce nu dau greș împotriva tuturor bolilor ce-ți trec prin minte."

Aveți impresia că azi s-a schimbat ceva?

Nici moda cu adepții ei cu orice preț nu scapă de ironia fină a autorului:

„O nouă modă va veni să distrugă munca celor care au croit-o. Înainte ca tu să fi primit scrisoarea mea, totul va fi altfel.[...] Uneori coafurile se înalță pe nesimțite și o revoluție le face să coboare dintr-o dată.[...] Arhitecții au fost adesea obligați să înalțe, să coboare sau să lărgească ușile după cum toaletele femeilor pretindeau de la ei această schimbare.”

Am găsit în „Scrisori persane” și o profeție care, așa cum îi șade bine unei profeții, s-a adevărit...

„Mi-e teamă întruna □ să nu se ajungă până la urmă la descoperirea unui secret care să procure o cale mai scurtă pentru a ucide oameni, a distruge popoare și națiuni întregi.” □

...și un avertisment adresat imperiilor care apar și dispar:

„Imperiile pot fi comparate cu un arbore ale cărui ramuri, prea întinse, sug din trunchi toată seva și nu o folosesc decât ca să facă umbră.”

Pentru final, cel mai bine ar fi să-l las pe Montesquieu să ne spună ce are de spus:

„Public aceste prime scrisori ca să încerc gustul cititorilor.”

Știm că „gusturile nu se discută”. Lucru valabil, evident, și când ne referim la „Scrisori persane”. Ceea ce a scris Montesquieu nu se discută.
Se admiră!

CARTE: "Scrisori persane" - Montesquieu

Scris de Horia Picu

Duminică, 24 Martie 2013 12:08 -
